

MERSİN ÜNİVERSİTESİ

KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI - I

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Emel Erten YAĞCI
Murat DURUKAN

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Doç. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Doç. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR
Yrd. Doç. Dr. Emel Erten YAĞCI
Yrd. Doç. Dr. Remzi YAĞCI

OLBA'nın bundan sonraki sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji ve S. Tarihi Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü MERSİN/TURKEY

KÜLTÜR BAKANLIĞININ MADDİ KATKILARIYLA HAZIRLANMIŞTIR.
Katkılarından dolayı İçel Vali Yrd. Muzaffer GÜZELANT'a teşekkür ederiz.

ISSN 1301-7667

MERSİN 1998

İÇİNDEKİLER

Hatçe BALTACIOĞLU	Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Akrobatlar Kabartması (Lev. 1-6).....1-28
Emel Erten YAĞCI	İ.Ö. İkinci Binde Anadolu'da Cam (Lev. 7-8). 29-44
Marianne STERN	Core-Forming in The Second Millennium B.C.: Recent Practical Experiments (Lev. 9-10).....45-48
Kamuran GÖDELEK	The Problem of Substance in Aristotle49-62
Fikret Kutlu YEGÜL	De Architectura Romana63-67
Serra DURUGÖNÜL	Seleukosların Olba Territorium'undaki "Akkulturation" Süreci Üzerine Düşünceler (Lev. 11-12).....69-76
Yasemin Er SCARBOROUGH	Dağlık Kilikya- Lamotis Mezarları (Lev. 13-17).....77-85
Murat DURUKAN	M.Ö. 301-188 Arasında Olba Territoriumunda Yaşanan Siyasi Gelişmeler.....87-95
Melih ARSLAN	Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonlarındaki Anazarbus Sikkeleri (Lev. 18-24)97-119
Fikret ÖZBAY	Olba/Diokaisareia Su Sistemi (Lev. 25-26)121-129
Erendiz ÖZBAYOĞLU	Cicero'nun, Panter Avına İlişkin Birkaç Cilicia Mektubu.....131-138
Ümit AYDINOĞLU	Olba Bölgesi Yol Ağı (Lev. 27-28).....139-146
Murat ÖZYILDIRIM	Arkeoloji'de Kl.Yunanca ve Latince Sözcüklerin Kullanım Yanlışları.....147-152
Murat DURUKAN	Olba Territoriumu'nun Hellenistik Dönem Ölü Kültü Üzerine Gözlemler.....153-160
A. TIRPAN-B. SÖĞÜT	Batı Ovalık Kilikya'da Çokgen (Poligonal) TaşlıDuvar Örgü Tekniği (Lev. 29-52).....161-186
Remzi YAĞCI	Yeni Assur Döneminde Kuzey Suriye'de Ördek Biçimli Taş Ağırlıklara İki Örnek (Lev. 53-58).....187-198

M.Ö. 301-188 ARASINDA OLBA TERRİTORİUMUNDA YAŞANAN SİYASİ GELİŞMELER

*Murat DURUKAN

Hellenistik dönemde deniz ticareti ile adlarını duyurmuş, güçlü ticari ve askeri filolarıyla Akdeniz'in doğusunda büyük bir imparatorluk kurmuş olan Ptolemaioslar ile, Suriye merkez olmak kaydıyla zaman zaman sınırlarını Uzak Doğu'da Baktria'dan, Anadolu'da Ege Denizi kıyılarına kadar genişletmiş olan Seleukosların, Olba territoriumu ile ilişkilerinin boyutları, bu makalenin içeriğini oluşturacaktır.

Öncelikle Olba'nın coğrafi ve klimatolojik özellikleri incelenecek, M.Ö. 3. yy.'da gelişen olaylara değinilecek, ardından da Ptolemaiosların ve Seleukosların Olba'ya neden önem vermiş oldukları irdelenecektir. Son olarak, Olba sınırları içerisinde görülen Hellenistik dönem mimarisinin oldukça yoğun olmasına rağmen, bu mimarinin neden genellikle askeri özellikler taşıdığı ile ilgili soruya cevap aranacaktır.

Olba'nın coğrafi özellikleri;

Olba, Doğuda Lamos, Batıda Kalykadnos, Kuzeyde Toros dağları ve Güneyde Akdeniz ile doğal sınırlar içerisinde alınmış son derece emniyetli bir bölge ve bu sınırlar içerisinde yayılmış çok sayıda yerleşim biriminden meydana gelen bir 'Territorium'du¹. Kilikia'nın uzun kıyı şeridi incelendiğinde bu kadar mükemmel doğal sınırlara sahip bir başka alana rastlamak çok zordur.

Olba sınırları içerisinde kıyıdan itibaren hemen yükselen dağlar ise, dağlık bölgenin diğer bölümleri ile paralellik göstermesine rağmen, onlardan ayrılan çok önemli bir özelliğe sahiptirler. Bu alandaki dağlar denize dik olarak inmekte ve oluşturdukları uzun vadiler sayesinde Akdeniz'in ılıman iklimini iç bölgenin yüksek kesimlerine kadar taşımaktadırlar. Aynı yüksekliğe sahip olan Olba ile, Orta Dağlık Kilikia'da bulunan, örneğin Gülnar arasındaki sıcaklık farkı tamamen dağların denize olan konumları ile bağlantılıdır. Gülnar'da kış ayları oldukça soğuk, uzun ve ölü geçerken, Olba'da bu dönem çok daha kısa ve daha sıcaktır.

Uygun iklim, doğal akropol olarak nitelenebilecek emniyetli coğrafya ve doğal sınırlar, insanların Olba bölgesinde, M.Ö. II. binden itibaren organize olmalarını sağlamıştır². Kendi dini idare sistemini yaratmış olan bölge halkı, ticaret yolu üzerinde olma avantajıyla da bulunmaz bir müttefikti. Bu sebeplerle M.Ö. 3. yy.'ın başında Seleukosların eline geçen Olba bölgesi halkı ile Seleukos

*Araş. Gör. Murat Durukan, Mersin Üniv. Fen-Edb. Fak. Arkeoloji ve S. Tarihi Bl. MERSİN

¹Bkz. Durugönül, 1995, sf. 75 vd.

²Olba tarihi hakkında bkz. MacKay, 1968 ve Ten Cate, 1967

devleti arasında iyi ilişkilerin temelleri atılmıştır³. Ayrıca Seleukos I. Nikator tarafından kurulmuş olan Seleukeia kenti de, bu bölgeye verilen önemin bir göstergesi niteliğindedir.

M.Ö. 3. yy.'da Gelişen Olaylar ve Olba;

M.Ö. 3. yy.'ın ilk çeyreğinde yaşanmış olan gelişmeler daha çok M.Ö. 4. yy.'ın sonunda İskender'in ölümünden sonra ortaya çıkmış olan toprak kargaşasının devamı niteliğindedir. M.Ö. 301'de Antigonos'un İpsos savaşını kaybetmesi ve öldürülmesinin ardından⁴ yapılan toprak paylaşımı ile Kilikia, Karia, Lykia ve Pamphylia Kasandros'un hakimiyetinde kalmıştır⁵. Kasandros burada kardeşi Pleistharkos'u bırakarak Makedonya'ya çekildikten sonra⁶, Antigonos'un oğlu Demetrios M.Ö. 299'da Kilikia'ya saldırarak Seleukos'un da yardımıyla bölgeyi ele geçirdi⁷. Ancak M.Ö. 296'da Seleukos ile aralarında çıkarılan bir problem üzerine, Seleukos Kilikia'ya girdi⁸. Bunu, M.Ö. 286'da Demetrios'un tekrar buraya saldırıp ele geçirmesi izledi. M.Ö. 283'te Seleukos ile Demetrios arasında yapılan savaşta ise Demetrios esir düştü ve Seleukos I. Nikator Kilikia'yı geri aldı⁹.

Çok kısa aralıklarla gerçekleşen bu değişikliklerde amaç mümkün olduğunca çok toprak sahibi olarak hem ticari, hem de askeri açıdan güçlü bir devlet ortaya çıkarmaktı. Denize kıyısı olan topraklar her zaman olduğu gibi bu dönemde de cazipti. Bu kategoriye giren Kilikia'nın uzun kıyıları da, kendi devletini kurma aşamasındaki komutanlar için oldukça stratejik bir önem taşıyordu.

M.Ö. 283 sonrasında Anadolu'da ilerleyen Seleukos, M.Ö. 281'de Lysimachos ile yaptığı savaşı da kazanarak Anadolu'nun büyük bir bölümüne sahip oldu. Ancak M.Ö. 280'de Çanakkale boğazını geçtikten sonra öldürüldü¹⁰.

Ptolemaioslar, M.Ö. 301 yılında Antigonos ile yapılan savaşa katılmadıkları için toprak paylaşımından muaf tutulmuşlardı. Aynı savaşın sonunda, ellerinde bulundurdukları güney Suriye topraklarının da, Seleukoslara verilmesi kararlaştırılınca Ptolemaioslar, oldukça rahatsız olmuşlardı¹¹. Bu yüzden Seleukoslarla Ptolemaioslar arasında bir gerginlik yaşanmaya

³Heberdey ve Wilhelm tarafından Zeus Olbios tapınağının peribolos duvarı üzerinde bulunan ve M.Ö. 150 yıllarına tarihlenen bir yazıtta, bu tapınağın Seleukos Nikator tarafından yaptırıldığı konusunda önemli bir ibare bulunmaktadır. Heberdey-Wilhelm 1896, s. 85 vd., y.n. 166. Tapınağın tarihlendirilmesinde günümüze kadar kıstas alınan bu yazıt son dönemde tekrar değerlendirilerek "geriye dönük onurlandırma" şeklinde yorumlanmıştır, bkz., Durugönül, 1995, sf 76. Sütun başlıkları üzerine yapılmış olan stil kritiği ile de, bu tapınağın M.Ö. 250'den önceki bir tarihte yapılmış olamayacağı görüşü ileri sürülmüştür, bkz. Rumschied, 1994, sf. 33, 86-91 Bu iki görüş birbirini desteklemede tapınağın yapım tarihi hakkındaki net bilgiler ancak burada yapılacak olan kazılar sonrasında elde edilecektir.

⁴Akşit, 1983, s. 61

⁵MacKay, 1968, s. 79

⁶MacKay, 1968, s. 79, Akşit, 1971, s. 40, Bosch, 1957, s. 23

⁷Akşit, 1971, s. 40

⁸MacKay, 1968, s. 79

⁹Akşit, 1971, s. 41

¹⁰Akşit, 1983, s. 63

¹¹Akşit, 1971, s. 39

başlamıştı. Nitekim bu gerginlik, I. Suriye savaşı ile patlak vermiş, Ptolemaioslar önce M.Ö. 278/75 yıllarında Seleukos hakimiyetinde bulunan Lykia topraklarına girmişler, M.Ö. 272 tarihlerinde ise Kilikia topraklarına asker çıkarmışlardır¹².

M.Ö. 3. yy.'ın ikinci çeyreğine girildiğinde Kilikia'da bulunan Seleukoslar ile yine aynı bölgede bulunan Ptolemaioslar arasında nerede ve ne tür bir sınır olduğu konusu hala aydınlanamamıştır. Ptolemaiosların Kilikia Tracheia'nın orta bölümünde kurmuş oldukları bazı koloniler, onların burada güçlü şekilde yerleşmiş olduklarını göstermektedir¹³. Ayrıca Kelenderis ve Meydancikkale gibi önemli kentlerde bulunmuş olan Ptolemaios sikkeleri¹⁴ bu savı desteklemesine ve Ptolemaiosların yayılımı konusunda ipuçları vermesine rağmen iki devletin etkinlik alanının net olarak çizilmesine yardımcı olamamaktadır. Seleukeia kentinin bu tarihlerde iki devlet arasında sınır olduğu ve bu kentin Ptolemaios egemenliğinde olabileceği, ihtimal olarak ileri sürülmektedir¹⁵.

Bu durum M.Ö. 253 yılında sona eren II. Suriye savaşına kadar sürmüştür. II. Antiochos ile Ptolemaios Philadelphos arasında gerçekleşen bu savaşın sonunda, Seleukosların Kilikia ve Pamphylia'ya sahip oldukları anlaşılmaktadır¹⁶. Ancak bu hakimiyet de çok uzun sürmemiş ve Ptolemaioslar III. Suriye savaşının sonunda (M.Ö. 241), Seleukosları büyük bir yenilgiye uğratarak İskenderun'dan Çanakkale'ye kadar olan kıyı şeridinde sahip olmuşlardır¹⁷. III. Suriye savaşında Ptolemaioslar Kilikia Pedias ile Kilikia Tracheia'nın sınırını çizen Soloi kentine asker çıkarmışlar ve Seleukosların Anadolu sahilleriyle irtibatını kesmişlerdir¹⁸.

Bu bağlamda, M.Ö. 3. yy.'ın büyük bölümünde Olba kıyılarının Ptolemaios idaresini tanıdığı anlaşılmasına rağmen Olba ile Ptolemaioslar arasında kurulmuş olması muhtemel olan ilişkinin boyutları hakkında bilgi sahibi değiliz. Ancak Korykion Antron'daki rahipler listesinde Yunan ağırlıklı isimlerin, Ptolemaiosların Dağlık Kilikia'ya güçlü şekilde yerleştikleri M.Ö. 241 sonrası dönemde yoğunlaşıyor olması tesadüf değildir¹⁹.

Ptolemaiosların III. Suriye savaşında tıpkı I. Suriye savaşında olduğu gibi Kilikia'ya asker çıkararak işe başlamaları, bu bölgenin Seleukoslar için ne denli stratejik öneme sahip olduğunu göstermektedir. III. Suriye savaşından sonra M.Ö. 3. yy.'ın sonuna kadar kendisini toparlayamayan Seleukoslar, ancak III. Antiochos'un güçlü bir ordu yaratıp aynı yıllarda son derece kötü bir dönem geçiren

¹²MacKay, 1968, s. 84

¹³Berenike ve Arsinoe'nin kuruluşu ile ilgili olarak bkz. Zoroğlu, 1990 s. 445 (dn. 26); Ptolemaiosların Kilikia'da kurmuş oldukları şehirler hakkında bkz. Jones, 1971, s. 199

¹⁴Zoroğlu, 1994, s. 67; Davasne, 1988, s. 407

¹⁵MacKay, 1968, s. 128, dn. 24

¹⁶MacKay, 1968, s. 84; Jones, 1971, s. 198

¹⁷Grimal, 1984, s. 158

¹⁸Jones, 1971, s. 199

¹⁹Olba Territoriumunda yürütülen Akkulturation hareketi ve Ptolemaiosların bu hareketle olan ilişkisi Doç. Dr. Serra Durugönül'ün Olba Dergisinin bu sayısına yazmış olduğu makalede anlatılmaktadır.

Ptolemaioslara karşı güney Suriye ve Anadolu kıyılarına bir dizi sefer yapması sonucunda, kaybettikleri toprakları yeniden kazanmışlardır²⁰.

Helenistik Devletler Açısından Kilikia Tracheia'nın ve Olba'nın Önemi:

Bütün Hellenistik dönem boyunca iki büyük devletin birbiriyle çatışmasına sebep olan bölgelerden biri durumundaki Kilikia ve dolayısıyla Olba, Ptolemaioslar ve Seleukoslar için ayrı ayrı önem taşımaktaydı. Her iki devletin de önem verdiği ve diğer bağlı eyaletler için de geçerli olan ortak özellikler arasında; vergi almak²¹, yeraltı ve yerüstü kaynaklarından yararlanmak²², halkından paralı asker olarak faydalanmak²³ ve devletin otorite sahasını genişletip, prestijini arttırmak sayılabilir.

Ptolemaioslar ve Seleukoslar için, yukarıda sözü edilen özelliklerin dışında daha da çok önem taşıyan, stratejik konumuyla ilgili bazı maddeler ise, Kilikia Tracheia'ya verilen önemin esasını oluşturmaktadır. Bu esas, Seleukoslar için, Ptolemaios devletinin K. Asya'nın güney sahillerindeki topraklarıyla aralarında yeterli mesafe bulundurmamak şeklinde özetlenebilir. Nitekim daha önce de değinildiği gibi, Ptolemaioslarla Seleukoslar arasında geçen III. Suriye savaşında, Ptolemaiosların Kilikia'ya asker çıkarıp Seleukosları kuzeyden de vurmaları sonucunda, Seleukos devleti büyük bir yıkım geçirmişti²⁴. Anadolu'nun güney kıyılarında, merkeze bu kadar yakın bir bölgenin Ptolemaioslar gibi çok önemli bir düşman devletin elinde bulunması halinde, Seleukoslar bu tip bir tehlikeyle sürekli karşı karşıya kalacaklardı. Bunun önüne geçmenin tek çaresi Kilikia'ya sahip olup, Ptolemaiosların Güney Anadolu kıyılarındaki topraklarıyla aralarında, bir tampon bölge bulundurmaktır.

Ptolemaioslar, Deniz Ticareti ve Kilikia Tracheia;

Kilikia Tracheia'nın Ptolemaioslar adına hangi açıdan önem taşıdığını anlayabilmek için öncelikle antik dönem deniz ticaretinin hangi koşullarda gerçekleştiğini kısaca özetlemek gerekmektedir.

Antik dönemde deniz ticareti yapan gemilerin izledikleri rotalar konusunda iki görüş söz konusudur: Özellikle yüzyılımızın ilk yarısında yaygın olan görüş, bu ticaret gemilerinin uzun yola olan dayanıksızlıklarından, küçüklüklerinden, dolayısıyla mürettebatın lojistik ihtiyaçlarının ancak karada karşılanabilecek olmasından ve pusulanın bilinmemesinden yola çıkarak, kıyıya

²⁰M.Ö. 197'de Kilikia'nın Seleukoslar tarafından ele geçirilmesi ve sonraki gelişmeler için bkz. Grimal, 1982, sf. 36

²¹Seleukoslar Anadolu'da kurmuş oldukları satraplıklardan vergi almaktaydılar bkz., Grimal, 1984, sf.177; Ptolemaiosların vergi sistemi için bkz., Roztovtzeff, CAH, s. 136; Hölbl, 1994, s. 62

²²Kilikia'nın, her iki güçlü devletin de ilgisini çekebilecek en önemli özelliklerinden biri, gemi yapımında kullanılan sedir ağaçlarının oldukça yoğun yetişmesinden kaynaklanmaktadır, Kilikya'da bulunan ormanlar için bkz., Strabon, XIV. V. 3 ve 6.

²³Anadolu, ayrıca ordu için gerekli asker potansiyeline sahipti. Hem Ptolemaiosların, hem de Seleukosların ordusunda bulunan Anadolu'lu askerlere örnek olarak bkz., Brandt, 1992, sf. 88 vd.; Kilikalı askerlerin kullanımı ilgili olarak bkz. Jones, 1971, 198; Akşit, 1971, s. 55-56

²⁴Grimal, 1984, sf. 157

paralel rotalar izlemek zorunda oldukları fikrini savunmaktaydı²⁵. Yüzyılımızın ikinci yarısında kabul edilen görüş ise, antik dönem ticaret gemilerinin, kıyı gemiciliğinden ziyade, rüzgar, akıntı ve diğer hava muhalefetlerinin uygun olduğu durumlarda, güneş ve yıldızlar gibi doğal belirleyicileri de yön tayininde kullanarak, açık denizde gayet rahat hareket edebildiklerini ve çok uzun, denizaşırı rotalar üzerinde ticaret yapabildiklerini savunmaktadır²⁶.

Alexandria başta olmak üzere Afrika'nın kuzeydoğu sahillerinden yada Fenike kıyılarından hareket eden Mısır gemilerinin rotaları üzerinde bulunan Kıbrıs, Doğu Akdeniz'deki Ptolemaios ticaretinin odak noktası konumuna gelmiştir. Gemiler ister kıyı şeridini takip etsinler, ister açık deniz rotasını izlesinler, Seleukos sınırlarına girmeden ikmal yapabilmek için Kıbrıs adasına uğrayabiliyorlardı. Böylece Güney Anadolu kıyıları ile Mısır arasında, Kıbrıs üzerinden gerçekleştirilen yoğun bir deniz trafiği ortaya çıkmaktaydı. Kıbrıs tarafından doğu ve batı olarak ikiye bölünen Akdeniz'in batısı, Ptolemaiosların her zaman güçlü ve büyük donanması tarafından kontrol altında tutulmaktaydı. Bu organizasyonun en önemli kontrol merkezlerinden biri olan Kıbrıs da, ekonomisini deniz ticaretine bağlayan Ptolemaiosları, Seleukoslar karşısında oldukça üstün kılmış ve bir deniz imparatorluğu olmalarında çok önemli bir rol üstlenmiştir²⁷. Anlaşıldığı üzere Ptolemaiosların Kilikia Tracheia ve dolayısıyla Olba kıyılarına verdikleri önemin esasında da ticari kaygılar yatmaktaydı²⁸. Kilikia'nın Ptolemaios topraklarına katılması, sözü edilen trafiği doğal olarak hızlandırmış ve ticaret hacminin genişlemesini sağlamıştır.

Böylece deniz ticaretinin güvenliği açısından gerekli olan, rota üzerindeki limanların aynı devletin elinde olma yada bu limanlarla dostane ilişkiler içinde bulunma koşulu da gerçekleşmiştir. Nitekim Hellenistik dönemde çok sık rastlanan Seleukos-Ptolemaios savaşlarının en önemli sebeplerinden bir tanesi, bu ticaret yolu üzerindeki limanlara sahip olma gerekliliğinden kaynaklanmıştır. Ayrıca Ptolemaioslar Kilikia'yı ele geçirerek, en önemli rakipleri olan Seleukosların Küçük Asya kıyılarıyla ilişkilerini kesmiş²⁹ ve bu sayede onların tarihleri boyunca deniz ticaretinde ilerlemelerine de engel olmuşlardır.

Olba sınırlarında görülen askeri mimari;

Ptolemaioslar, ticaretin gerçekleşmesi için, Anadolu'nun güney kıyılarına kurdukları şehirlerin yada dost liman kentlerinin güvenliğini güçlü bir deniz filosu ile sağlanmaktaydılar³⁰. Ayrıca belli merkezlerde Ptolemaiosların,

²⁵Bosh, 1957 sf 1

²⁶Gelsdorf, 1994, s. 751

²⁷M.Ö.3. yy'da Ptolemaiosların denizdeki üstünlükleri hakkında bkz. McEvedy, 1981, sf. 63 ve 65; Kıbrıs'ın önemi konusunda bkz. Hölbl, 1994, sf. 30; Bengston, 1984, sf.244

²⁸Ticari amaçlı yerleşim hareketi için Zoroğlu, 1990, s. 445

²⁹Jones, 1971, s. 198 vd.

³⁰Mitford, 1961, s. 9, yazıt no. 18'de bu durumun bir örneği mevcuttur; ayrıca bkz. Hölbl, 1994, s. 35

Kıbrıs'ta kurmuş oldukları lejyon gibi, askeri birlikleri de mevcuttu³¹. M.Ö. 2. yy.'ın hemen başında III. Antiochos tarafından ele geçirilen sahil kentlerinden bazılarında ise bir dizi imar faaliyeti göze çarpılmaktadır. Daha çok savunmaya yönelik olan bu yapılanma, örneğin Perge'de gözlenmektedir³². İmar faaliyetinin sebebi araştırıldığında iki ihtimalle karşılaşılmaktadır:

1- Hellenistik dönem tarihi boyunca Seleukosların rakibi olan Ptolemaioslara karşı yapılmış olma ihtimali; Ptolemaioslar bu dönemde her ne kadar kötü durumda olsalar da, bu onların tekrar güçlenemeyecekleri anlamına gelmemektedir³³.

2- Aynı imar faaliyetine sebep olarak gösterilebilecek ikinci ve daha kuvvetli olasılık ise, M.Ö. 2. yy.'ın başında artık son derece güçlenip Yunanistan ile Anadolu'ya kadar uzanan Roma devletine karşı alınmış tedbirler olma ihtimalidir³⁴.

Olba sınırları içinde oldukça yoğun karşılaşılan savunma duvarları da, M.Ö. 3. yy.'ın sonu ile 2. yy.'ın başına tarihlenebilmektedir³⁵. Çizilen bu tarihi çerçeve, Olba sınırlarındaki kalıntıların neden genellikle askeri mimari özellikler taşıdığı sorusuna yanıt vermektedir.

M.Ö. 2. yy.'ın başında Roma ile girilen savaşın, Antiochos adına hezimetle bitmesinin ardından³⁶ yapılan Apamea anlaşmasına konan bazı maddeler de, Olba ile Seleukos devleti arasındaki ilişkinin bir göstergesidir³⁷. Buna göre Seleukosların Anadolu'daki bütün topraklarına el konmakla birlikte, Toroslar'ın ardında kalan bölgeye kadar çekilmeleri istenmiştir. "Torosların ardında kalan bölge" tanımlaması, Roma ile Pergamon için Olba ve yakın çevresini ifade etmektedir³⁸. Ayrıca denizden Sarpedon burnunun batısına geçme yasağı konmuştur. Sarpedon burnu da Olba'nın batı sınırındır. Seleukoslar için Güney Anadolu kıyılarında çizilen bu sınır, M.Ö. 3. yy.'ın ilk çeyreğindeki Seleukos-Ptolemaios sınırı ile de benzeşmektedir. Pergamon aracılığıyla söz sahibi olacakları topraklar çerçevesinde, Seleukoslara yakınlık duyan Olba krallığını, -şimdilik- sınırların dışında tutma fikri, Roma'nın oldukça akıllı bir siyaset izlediğinin ifadesidir³⁹.

³¹Hölbl, 1994, s. 35 ve 61

³²Perge surlarının Antiochos III döneminde yapılmış olabileceğine ilişkin olarak bkz., Pekman, 1989, sf. 19 ve 24

³³Nitekim II. Suriye savaşından sonra da benzer bir durum söz konusuydu. Seleukoslar bu savaşta da Anadolu'nun güney sahillerini Ptolemaioslardan almışlar ancak kısa süre sonra çıkan III. Suriye savaşında durum tersine dönmüştü. I, II ve III. Suriye savaşları hakkında bkz., Grimal, 1984, sf 142 vd.

³⁴Perge surlarının da Romalılara karşı yapıldığı düşünülmektedir, bkz. Pekman, 1989, sf. 24.

³⁵Olba Territoriumunda çok yoğun karşılaşılan polygonal duvarlarla ilgili olarak bkz. Tırpan, 1994, sf. 405 vd. Ayrıca aynı konu ile ilgili makalemiz, yayına hazırlanmaktadır.

³⁶Bu tarihlerde gelişen siyasi olaylar ve savaşlar hakkında bkz., Seibert, 1993, sf. 514 vd.

³⁷Apamea anlaşmasının hükümleri hakkında bkz., McDonald, 1967, sf. 1 vd.; Walkbank-McDonald, 1969, sf. 30 vd..

³⁸"Torosların ardında kalan bölge" tartışmaları için bkz. Bosch, 1957, sf. 32

³⁹Çünkü Roma, hala hazırda Anadolu'da bizzat kalma düşüncesinde değildi ve Pergamon'u, çıkabilecek herhangi bir isyan ile karşı karşıya bırakmak istemiyordu. Bu durum Olba'nın Seleukoslara yakınlık duymasıyla açıklanabileceği gibi, Torosların öte tarafında bulunan Kilikia'nın Pergamon ve Roma için cazip bir özellik taşımasıyla da açıklanabilmektedir

Kısaca özetlemek gerekirse; bir bölgenin Seleukoslar yada Ptolemaioslar açısından önem taşıması için, bu bölgeden ekonomik, güvenlik yada lojistik çıkarlarının olması gerekiyordu. Olba, Seleukoslar ve Ptolemaioslar için her üç açıdan da önem taşımaktaydı.

bkz., Walkbank- McDonald, 1969, sf. 31. Nitekim M.Ö. 1. yy.'da Kilikia'nın Roma topraklarına katılmasının ardından, Roma'nın en az önem verdiği bölgelerden birinin Kilikia olduğu, burada son derece güçlenen korsanların varlığından da anlaşılmaktadır.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Akşit, 1971 Akşit, O., *Hellenistik ve Roma Devrinde Lykia*, İstanbul, 1971
- Akşit, 1983 Akşit, O., *Manisa Tarihi*, İstanbul, 1983
- Bengston, 1984 Bengston, H., "Syrien in der Hellenistischen Zeit", *Der Hellenismus und der Aufstieg Roms*, P. Grimal (ed.), Frankfurt, 1984, sf.244
- Bosch, 1957 Bosch, C.E., *Pamphylia Tarihine Dair Tetkikler*, Ankara, 1957
- Brandt, 1992 Brandt, H., *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphylens und Pisidiens im Altertum*, Bonn, 1992
- Durugönül, 1995 Durugönül, S., "Olba: Polis mi, Territorium mu?", *Lykia II*, Antalya, 1995
- Gelsdorf, 1994 Gelsdorf, F., "Antike Schifffahrtsrouten im Mittelmeer", G.Hellenkemper Salios- H.H.von Prittwitz und Gaffron- G. Bauchhenß (ed.), *Das Wrack*, Köln, 1994
- Grimal, 1982 Grimal, P.-Frey, G., "Die Vorgänge im Osten", *Der Aufbau des Römischen Reiches*, Frankfurt, 1982,
- Grimal, 1984 Grimal, P., "Der Hellenismus und der Aufstieg Roms". *Die Mittelmeerwelt im Altertum II*, Frankfurt a.m. 1984
- Heberdey-Wilhelm 1896 Heberdey, R.- Wilhelm, A., *Reisen in Kilikien*, Wien,1896
- Hölbl, 1994 Hölbl, G., *Geschichte des Ptolemäerreiches*, Darmstadt, 1994
- Jones, 1971 Jones, A.H.M., *The Cities Of The Eastern Roman Provinces*, Oxford, 1971
- MacKay, 1968 MacKay, T.S., *Olba in Rough Cilicia*, Bryn Mawr, 1968
- McDonald, 1967 McDonald, A.H., "The Treaty of Apamea", *JRS* 57, 1967

- McEvedy, 1981 McEvedy, C., *The Penguin Atlas of Ancient History*, Harmondsworth, 1981
- Mitford, 1961 Mitford, T.B., "The Hellenistic Inscriptions of Old Paphos", *BSA LVI*, 1961
- Pekman, 1989 Pekman, A., *Perge Tarihi*, Ankara, 1989, (TTK, 2. baskı)
- Roztovtzeff, CAH Roztovtzeff, M., "Ptolemaic Egypt", *CAH VII*, chapter IV
- Rumschied, 1994 Rumschied, F., *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus*, 1994
- Seibert, 1993 Seibert, J., *Hannibal*, Darmstadt, 1993
- Strabon Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika:XII-XIII XIV)*, İstanbul, 1993 (3. Baskı)
- Ten Cate, 1967 Ten Cate, Houwink, Ph. H.J., *The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During The Hellenistic Period*, Leiden, 1967
- Tırpan, 1994 Tırpan, A., "Kilikya Tracheia'da Poligonal Taş Örgülü Duvarlar", *XI. Türk Tarih Kongresi*, 5-9 Eylül 1990, Ankara, 1994
- Walkbank- McDonald,1969 Walkbank, F.W.-McDonald, A.H., "The Treaty of Apamea (188 B.C.): The Naval Clauses", *JRS 59*, 1969
- Zoroğlu, 1990 Zoroğlu, L., "Kelenderis'in İlk Çağ Tarihi Hakkında Notlar", *XI. T.T. Kongresi (5-9 Eylül 1990)*, Ankara, 1994
- Zoroğlu, 1994 Zoroğlu, L., *Kelenderis I*, Ankara,1994